GPM02

GREENPEACE

De lessen van Tsjernobyl en Fukushima

In actie onder de zeespiegel van de Noordzee

Afrikaanse vissers luiden de noodklok

‘Afrika voedt Europa en wij krijgen daar niets voor terug’

Issa Moustapha Diop, Celestino Oliveira en Mamadou Diop Thioune

'Vroeger konden we vanuit de vissersboot ons huis zien, nu zijn we soms vijftien dagen onderweg.'

Lees het schrijnende verhaal van drie Afrikaanse vissers op *pag 6* >

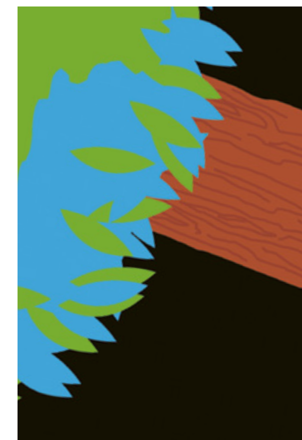
Deze foto en de foto op de cover zijn gemaakt door Joost van den Broek, een prijswinnende fotograaf die tweemaal werd uitgeroepen tot fotojournalist van het jaar.

GPM02

Kort

GREENPEACE IN 2010

2010 was een goed jaar voor de bossen. Voedingsmiddelenconcern Nestlé paste zijn duurzaamheidsbeleid aan en verzekert geen producten meer te gebruiken waarvoor is ontbost. Dat is een belangrijke stap in de richting van wereldwijde bosbescherming! Ook met onze oceanencampagne boekten we vorig jaar een succes. Jarenlang verzetten we ons tegen de steun van de overheid aan Nederlandse schelpdierenvissers die de wateren van Mauritanië plunderen. Nu is die dubieuze steun officieel van de baan. Wilt u meer weten over deze en andere Greenpeace-successen in 2010 en hoe we deze behaalden? Lees dan ons Jaarverslag 2010, dat we opnieuw volledig digitaal presenteren. Kijk voor het complete verslag en voor de verkorte versie op www.greenpeace.nl/jaarverslag2010.

RUIM € 3 MILJOEN VAN DE NATIONALE POSTCODE LOTERIJ

Sylvia Borren was net aangetreden als nieuwe directeur toen ze voor Greenpeace een cheque in ontvangst mocht nemen van maar liefst € 2,25 miljoen. Was getekend: de Nationale Postcode Loterij. Greenpeace is erg blij met dit bedrag en de Postcode Loterij besteedt het graag aan onze milieucampagnes in 2011. 'De Nationale Postcode Loterij steunt Greenpeace van harte, omdat ze milieumisstanden publiek maakt die anders vaak verborgen blijven. Zo kunnen op tijd maatregelen worden genomen om ons milieu te beschermen,' licht directeur Marieke van Schaik van de Postcode Loterij toe. Bovenop dit bedrag kreeg Greenpeace ruim € 800.000 om te besteden aan het Project Oceans, een internationaal project om de oceanen te beschermen en de visindustrie te verduurzamen. Van Schaik: 'Als we zo doorgaan is er in 2050 geen vis meer. De oceanen zijn tot op zekere hoogte onbekend terrein, en onbekend maakt onbemind. Daar brengt Project Oceans verandering in. De loterij levert graag een bijdrage aan concrete projecten van organisaties als Greenpeace.'

BOER ZOEKT BEZOEK

Wilt u een weekend lang genieten van het biologische boerenleven? Dat kan binnenkort. Fiets door de mooiste stukjes Nederland van hofstee naar hofstee, proef streekproducten, lanterfant onder een (fruit)boom of ga gewoon met de voeten in het gras tussen de dieren staan. Als u er al zin in krijgt, houd dan zaterdag 18 en zondag 19 juni vrij. Biologische boeren door heel Nederland zetten die dagen hun deuren wagenwijd voor u open. Op www.lekkernaardeboer.nl vindt u alle deelnemende boerderijen en activiteiten. Wilt u al eerder de paden op? Kijk dan op www.pieperpad.nl voor de prachtige fietsroute langs dertig biologische aardappeltelers, landelijk gelegen restaurants en boeren bed & breakfasts.

© Chris Toala Olivares | Philip Reynaers | iStockphoto | Marco Care

WEG MET DE WEGGOOI-CULTUUR

Nederlanders gooien ontzettend veel weg. Ook spullen waarmee bijna niets mis is en die na een simpele reparatie gewoon weer te gebruiken zijn. Maar wie weet tegenwoordig nog raad met een kapotte laptop, sapcentrifuge, radio of trui? De mensen van het Repair Café! Dit initiatief, gestart om duurzaamheid te bevorderen, brengt kapotte spullen en handige mensen bij elkaar. Gunt u uw defecte producten ook een tweede kans, kijk dan op www.repaircafe.nl voor bijeenkomsten bij u in de buurt.

SUCCES: PRINCES KIEST VOOR DUURZAAM

Samen met u hebben we opnieuw een belangrijk succes geboekt voor het milieu: tonijn-in-blik-producent Princes is om. Vorige zomer vroeg u de multinational alleen duurzaam gevangen tonijn te gebruiken. Nu heeft Princes toegezegd eind 2014 alle tonijn op een minder schadelijke manier te vangen.

Bij de huidige vismethode met lokvlotten verdwijnt in de grote ringnetten van Princes niet alleen de skipjacktonijn die het bedrijf wil inblikken. Ook zeeschildpadden, haaien, roggen en babytonijnen sterven onnodig. Greenpeace voerde campagne tegen deze bijvangst in Nederland, Oostenrijk en Groot-Brittannië. Ruim 80.000 mensen riepen Princes op om blikken niet langer te laten doden. Princes doet de schadelijke lokvlotten in de ban. Ook wil het bedrijf tonijn gaan verkopen die is gevangen met *pole and line*. Met een hengel dus, zodat er nauwelijks bijvangst is. Goed nieuws is bovendien dat Princes de bescherming van de tonijn in de Stille Oceaan steunt (zie GPM01).

Femke Nagel, campagneleider oceanen bij Greenpeace, is blij. 'Dit zet een nieuwe standaard voor andere tonijnmerken die in de supermarkten liggen, zoals Rio Mare en John West. Zij zullen dit voorbeeld moeten volgen.'

Online-actievoeren doet er dus toe. Eerder kregen we Nestlé al in beweging: dit bedrijf beloofde geen palmolie meer te gebruiken waarvoor regenwoud is gekapt. En onlangs zette Nuon zijn plannen voor een nieuwe kolencentrale tot 2020 in de ijskast, onder meer na een online-campagne van Greenpeace. Heeft u dit keer niet meegedaan, maar wilt u voortaan ook samen met ons online in actie komen? Ga dan naar www.greenpeace.nl/ikdoemee.

AFRIKA VIST ACHTER HET NET

© Christian Åslund

Drie vissers uit West-Afrika zijn begin april in Nederland om de noodklok te luiden bij Nederlandse politici. De zeeën van hun thuislanden raken leger en leger. Reusachtige schepen uit Europa vangen er al tientallen jaren de vis weg. 'Afrika voedt Europa en wij krijgen daar helemaal niets voor terug.'

>

ZE ZITTEN WAT onwennig achter de tafel in het perscentrum op het Binnenhof. Voor hen een ruimte vol Kamerleden, journalisten en fotografen. Ze hebben ieder tien minuten om hun verhaal te vertellen. Tien minuten slechts om de tientallen jaren van teruglopende vangsten samen te vatten. 'Vroeger zag je vanaf het strand met het blote oog de sardines uit het water springen. Nu ben je minstens 200 liter benzine kwijt voor je met je boot bij de vis bent', vertelt Issa Moustapha Diop (57, Mauritanië).

LEGE NETTEN

De drie mannen maken op uitnodiging van Greenpeace een toer door Europa om hun verhaal te doen. Het zijn namelijk buitenlandse fabrieksschepen, waaronder Spaanse, Franse én Nederlandse, die met gigantische netten de zeeën leegvissen en de lokale vissers met lege netten achterlaten. Omdat de Europese Unie verdragen sluit met landen aan de West-Afrikaanse kust, kunnen Europese vissers daar hun slag slaan. Van de bescheiden vergoedingen die de EU-landen hiervoor betalen, zou de lokale visserij moeten worden gesteund, maar de vissers zien er niets van terug. Ook wordt nauwelijks rekening gehouden met de schade aan het zeeleven die de grote trawlers aanrichten. Of met de vissoorten die uitsterven of sterk achteruitgaan. Wat zich de afgelopen decennia heeft afgespeeld in de Europese zeeën, dreigt zich nu te herhalen in de wateren van West-Afrika.

De Kaapverdische Celestino Oliveira (53) ging als 15-jarige jongen voor het eerst de zee op. 'Het was een goed leven, iedereen wilde visser zijn. We vingen veel soorten vis, dicht bij de kust. We pikten precies die vis eruit die we wilden hebben.' Tonijn was een van die gewilde vissoorten. Tussen april en oktober ving de jonge Celestino flink wat tonijnen met zijn hengel. 'Maar sinds eind jaren tachtig werd het seizoen dat we op tonijn konden vissen steeds korter. Nu vangen we ze nauwelijks meer.'

VIJFTIEN DAGEN OP ZEE

Issa en Celestino doen hun verhaal beheerst, zo beheerst dat ze haast een moedeloze indruk maken. Mamadou Diop Thioune (59) heeft geen tijd voor moedeloosheid. Zijn handen maken wilde gebaren en zijn ogen spuwen vuur.

De nood is dan ook hoog in zijn thuisland: de wateren van Senegal zijn zo goed als leeg. Senegalese vissers varen soms tot de kusten van Sierra Leone en Guinee om nog wat vis te vangen. 'Naast de benzine en het eten dat we moeten meenemen om zo lang op zee te kunnen zijn, moeten we ook nog betalen om daar te mogen vissen', legt Mamadou uit. 'Vroeger konden we vanuit de boot ons huis zien, nu zijn we soms vijftien dagen onderweg.'

—

'Vroeger kwam een vissersbootje nooit leeg terug van zee'

—

Die afnemende vangsten zijn niet alleen desastreus voor de economie van West-Afrika. De bevolking van deze kustlanden lééft van vis. Veel inwoners van Mauritanië zijn afhankelijk van de 'armeluisvis' sardinella, een haringachtig visje. En laten het nu net soorten als sardinella zijn die voor de kust van Mauritanië worden weggevangen door Nederlandse vissers, met de grootste fabrieksschepen van Europa. 'Ik ben bang dat het ons zoveel gaat kosten om sardinella te vangen, dat de vis niet meer te betalen is', vertelt Issa. 'Vroeger kwam een vissersbootje nooit leeg terug van de zee. Nu zie ik dat regelmatig.'

EUROPA: RED DE WEST-AFRIKAANSE ZEEËN

Issa, Mamadou en Celestino zijn in Europa op een kritiek moment. Dit jaar gaan de Europese visserijministers om de tafel om het gezamenlijke visserijbeleid aan te passen.

Dit visserijbeleid regelt waar, hoeveel, hoe en op wat wordt gevist. 'Dit is voor onze politici hét moment om de enorme overbevissing aan te pakken', stelt Femke Nagel, campagneleider oceanen bij Greenpeace. 'In onze eigen zeeën, maar ook daarbuiten. Greenpeace vindt dat de EU West-Afrika moet helpen een lokale, duurzame visserij op te bouwen in plaats van visrechten te kopen waarmee Europese schepen hun zeeën leegvissen. Als de West-Afrikaanse vissers overschotten hebben, kan Europa die vis gewoon inkopen.'

Het is aan de Europese visserijministers, onder wie staatssecretaris Henk Bleker, om te kiezen voor herstel van het zeeleven én voor een toekomst van de vissers. 'Te veel boten vissen op te weinig vis. De enige manier om onze zeeën te redden, is de Europese vissersvloot inkrimpen en een einde maken aan schadelijke vangstmethoden', stelt Femke. 'Ook moeten grote stukken zee worden afgesloten voor de visserij, in zeereservaten waar het zeeleven zich weer kan herstellen. We moeten terug naar kleinschalige visserij, en niet onze grootste en schadelijkste schepen verplaatsen naar de armste delen van de wereld.'

Celestino vindt het soms zichtbaar moeilijk om de moed erin te houden, maar hij geeft niet op. Al is het maar voor de tienduizend vissers in Kaapverdië die afhankelijk zijn van wat de zee hen biedt. 'Steeds meer vissers kunnen niet rondkomen en moeten stoppen', vertelt hij. 'Er is voor hen vaak geen ander werk, dus raken ze werkeloos. Wat moeten we doen als we niet meer kunnen vissen?'

Ook in de Noordzee is veel mis. Daar komen we deze zomer voor in actie. **Lees verder op de volgende pagina's.**

OPROEP AAN BLEKER: BESCHERM DE NOORDZEE

Deze zomer duikt Greenpeace onder de zeespiegel van de Noordzee met… een onderzeeër. We komen in actie om staatssecretaris Bleker te overtuigen onze beschermde natuurgebieden op zee daadwerkelijk te gaan beschermen. In Den Haag weten ze al jaren hoe dat moet: niet vissen in deze gebieden en daarbuiten alleen op een duurzame manier. Maar de praktijk is helaas anders.

>

BLAUWVINTONIJN, HAAIEN, drie meter lange heilbot, stekelroggen en kabeljauwen van anderhalve meter: het zijn enkele van de vele dieren die vroeger in de Noordzee voorkwamen. Onze Noordzee is van nature een rijke zee. Maar steeds meer soorten verdwijnen door overbevissing en vernietigende vismethoden, die zeer schadelijk zijn voor het bodemleven. In het bijzonder de boomkor die Nederlandse vissers gebruiken: de zware kettingen die tong en schol de netten injagen, maken veel zeeleven onnodig kapot.

ZEERESERVAAT VAN NATUURSTENEN

Greenpeace zet zich al decennialang in voor een gezonde Noordzee. We overlegden met ministers, publiceerden rapporten, voerden actie en vroegen bezorgde Nederlanders ons te steunen. Uit Den Haag kwamen helaas vooral mooie woorden en weinig daden. Daarom legde Greenpeace in 2008 een symbolisch zeereservaat aan in de Duitse Noordzee. De Duitse overheid riep dit gebied al in 2004 uit tot beschermd gebied, maar visserij, zandwinning en andere destructieve activiteiten gingen er gewoon door. Onze actievoerders plaatsten grote natuurstenen, waardoor dit stukje zee eindelijk echt beschermd werd. Vissers kunnen hun sleepnetten hier niet meer uitgooien. Op zeekaarten staat precies aangegeven waar de stenen liggen, zodat hun veiligheid niet in het geding is. Het resultaat van de Greenpeace-actie konden we in 2009 en 2010 zien: rond de natuurstenen is nieuw zeeleven ontstaan.

HERSTEL VAN HET ZEELEVEN

Onze stenenactie maakte duidelijk wat de politiek al jaren geleden had moeten doen: herstel van het zeeleven door grote stukken van de Noordzee af te sluiten voor visserij en andere schadelijke activiteiten. Nederland heeft in verschillende verdragen toegezegd zijn waardevolle natuurgebieden te beschermen. Maar tot nu toe zijn deze plannen níet uitgevoerd. Terwijl bescherming ook van belang is voor de toekomst van de visserij. Onderzoek naar zeereservaten toont aan dat het afsluiten van zeegebieden leidt tot grotere aantallen, meer soorten én grotere vissen, zowel binnen als buiten deze gebieden.

KLAVERBANK

De Klaverbank is een goed voorbeeld van een Noordzeegebied dat dringend beschermd moet worden. Het is een grote zandbank, 160 kilometer ten noordwesten van Den Helder, die een prachtig onderwaterlandschap biedt. Door de gevarieerde ‘harde’ bodem is de verscheidenheid groot: hier leven kleurrijke zeeanjelieren, anemonen, slangsterren, zeekomkommers en er is zelfs een zeepaardje gespot. Ook zeldzame soorten als de bolle papierschelp en de artemisschelp komen voor op de Klaverbank. Vissen als haring, roggen en haaien zetten hun eieren af op de bodem en de haring gebruikt de Klaverbank als paaiplaats. Onvoorstelbaar dat Nederland de bodemvisserij in dit unieke gebied gewoon zijn gang laat gaan.

BLEKER IS AAN ZET

2011 is het jaar waarin de Europese visserijministers een begin maken met een nieuw Europees visserijbeleid. Het is van groot belang dat staatssecretaris Bleker, die voor Nederland naar Brussel gaat, zich daar sterk maakt voor de toekomst van onze zeeën en oceanen. Greenpeace dringt aan op een snelle invoering van échte zeereservaten in de Noordzee.

HELP MEE!

Voor deze campagne hebben we een mini-onderzeeër gehuurd, die we deze zomer op een bijzondere manier gaan gebruiken. Op onze actiesite vertelt campagneleider oceanen Tom Grijsen u meer over zijn avontuurlijke onderwatertocht. En leest u hoe u kunt helpen om staatssecretaris Henk Bleker een zet in de goede richting te geven. Kijk snel op www.greenpeace.nl/sosnoordzee.

1999
UITBREIDING HABITAT RICHTLIJN NA RECHTSZAAK

2004
RAPPORT ‘RESCUING THE NORTH AND BALTIC SEAS: MARINE RESERVES - A KEY TOOL’

2005
NOORDZEE-ACTIES TEGEN SCHADELIJKE VISMETHODEN

2006
LOBBY EN RAPPORT ‘ROADMAP TO RECOVERY: A GLOBAL NETWORK OF MARINE RESERVES’

2007
NOORDZEE-SHIPTOUR: ‘COD IN CRISIS’

2008
PUBLICATIE ‘NATUURGEBIEDEN OP ZEE’ MET VOORSTEL BESCHERMDE GEBIEDEN

2008
STENENACTIE IN DUITSE NOORDZEE NABIJ SYLT

2009
30.000 NEDERLANDERS CLAIMEN IEDER 1 VIRTUELE KM^2 NOORDZEE ALS ZEERESERVAAT

2009
STENENACTIE MET VERGUNNING ZWEEDSE OVERHEID: GREENPEACE BESCHERMT 2 NATUURGEBIEDEN IN KATTEGAT

2009
GREENPEACE-LICHTSCHIP WADDENZEE: BEZOEKERS ZIEN RIJKDOM ZEE EN NOODZAAK TOT BESCHERMING

2010
GREENPEACE DIENT HANDHAVINGSVERZOEK IN BIJ RAAD VAN STATE. PROCEDURE LOOPT NOG

2011
GREENPEACE ROEPT HENK BLEKER OP BELOFTEN NA TE KOMEN

NUON STELT KOLENCENTRALE UIT

Begin april boekten we een prachtig resultaat: Nuon beloofde voorlopig géén kolencentrale in de Eemshaven te bouwen. Tot 2020 blijven de vervuilende plannen in ieder geval in Nuons ijskast. Agnes de Rooij vertelt wat precies de afspraken met Nuon zijn.

>

STOPT NUON NU DIRECT MET DE BOUW?
'Even vooraf: Nuon bouwt in de Eemshaven een soort dubbele centrale. Een deel draait op aardgas. In het andere deel zou Nuon steenkool gaan verstoken, maar dat is voorlopig dus van de baan. Greenpeace en andere milieuorganisaties hebben minder bezwaren tegen het aardgasdeel van de Nuon-centrale. Dit wordt namelijk een hoogefficiënte gascentrale, die de helft minder CO_2 uitstoot dan een kolencentrale. Nuon bouwt nu alleen verder aan deze gascentrale.'

WAAROM GING NUON OVERSTAG?
'Dankzij heel veel mensen en de milieuorganisaties. Dit is het resultaat van jaren lobbyen, actievoeren, lokaal verzet, protestmails, overstappers én procederen. Nuon was onze juridische procedures meer dan beu. Het energiebedrijf was bereid zijn kolenplannen op te offeren, als wij geen bezwaar meer zouden aantekenen tegen de gascentrale. Daar hebben we inderdaad veel minder bezwaar tegen: ook in ons eigen Energie[r]evolutiescenario staat dat we nog een tijd gas nodig hebben totdat we helemaal kunnen overstappen op schone energiebronnen.'

IS HET IN 2020 AFGELOPEN MET KOLEN?
'Wij zijn ervan overtuigd dat in 2020 een nieuwe kolencentrale geen schijn van kans maakt. Zon, wind, schone biomassa en (tijdelijk) gas voorzien ons tegen die tijd van veel meer energie dan nu. Nuon onderzoekt samen met ons welke milieuproblemen rond kolen, gas en biomassa bestaan. En welk overheidsbeleid nodig is om schone energie sneller van de grond te krijgen. In het onwaarschijnlijke geval dat Nuon in 2020 opnieuw een vergunning aanvraagt voor een kolencentrale, stappen wij direct weer naar de rechter.'

KIES IK VOOR GROEN ALS IK BIJ NUON BLIJF?
'Nee, dat niet. Nuon heeft een stap in de goede richting gezet, maar bezit nog steeds een kolencentrale in Nederland. Bovendien investeert moederbedrijf Vattenfall flink in nieuwe kolen- en kerncentrales. Wilt u echt groene energie, dan is Nuon (nog) niet de juiste keuze.'

EN ESSENT, HOE STAAT HET DAARMEE?
'Slecht. Essent wil niet eens met ons praten over het schrappen van zijn kolenplannen. Deze klimaatvervuiler is absoluut niet bereid het goede voorbeeld van Nuon te volgen en bouwt gewoon door aan de grootste kolencentrale van Nederland. Maar dat kan veranderen... Laten we er samen voor zorgen dat ook Essent tot inkeer komt!'

KAN IK HELPEN?
'Jazeker! Uw hulp is zelfs onmisbaar. Bent u klant van Essent, kijk dan op www.ikswitch.nu hoe u snel en eenvoudig kunt overstappen naar een echt groene energieleverancier. Gebruikt u al schone energie? Geef de switchtip dan door aan anderen. Zo laten we Essent voelen hoe we over een nieuwe kolencentrale denken: stop met kolen en kies voor schone energie!'

Agnes de Rooij is campagneleider klimaat en energie

Iemand die op een onverwachte, verrassende manier iets bijzonders doet voor het milieu, dát is voor ons een ware held met sokken. In deze GPM: kapper Jean-marc Deun uit Breukelen.

naam Jean-marc Deun
leeftijd 40
is oprichter en eigenaar van Laurent Lifestyle Salon
woont in Breukelen

Kent u ook zo'n held met sokken?
Mail het ons: redactie@greenpeace.nl

De Utrechtse Laurent Lifestyle Salon van Jean-marc Deun is de eerste klimaatneutrale kapsalon in Nederland. Hier kun je je haar op groene stroom laten föhnen en krijg je een gezichtsbehandeling met natuurlijke producten die zijn gemaakt met 100 procent windenergie. En als je klaar bent, reken je af bij de toonbank van geperst afvalhout. De salon laat het huisvuil klimaatneutraal ophalen en compenseert het woon-werkverkeer van de medewerkers via bijdragen aan herbebossings- en drinkwaterprojecten. Kortom: Jean-marc is goed bezig. Dat zag ook de Climate Neutral Group, die bekijkt hoe een bedrijf zijn CO_2-uitstoot terugbrengt én hoe het de restuitstoot compenseert die (nog) niet voorkomen kan worden. Zij riep de salon van Jean-marc in maart uit tot de eerste Nederlandse klimaatneutrale kapsalon. Voor Greenpeace is Jean-marc een echte held met sokken.

Zelf een groene sok breien?
Kijk voor het gratis breipatroon
op www.greenpeace.nl/sok

Scheur deze poster uit en hang hem voor uw raam, op het werk, de sportschool of in de supermarkt. GPM02

DE LESSEN VAN TSJERNOBYL EN FUKUSHIMA

Een kwart eeuw na de grootste nucleaire ramp in de geschiedenis krijgt het hoofdstuk kernenergie een nieuwe zwarte bladzijde met de ramp in het Japanse Fukushima. Net als in 1986 is ons kabinet pleitbezorger van nieuwe kerncentrales. Is er dan helemaal niets veranderd in de afgelopen 25 jaar? Jorien de Lege speurt naar (on)geleerde lessen. >

© Jeremy Sutton-Hibbert

Jacob Namminga (rechts) doet nucleair onderzoek in Japan

Jorien de Lege is campagneleider klimaat en energie. Volg haar op Twitter (@Jorien_GP) en lees haar blog op www.greenpeace.nl/jorienstraalt

"Je eerste herinnering is vaak een negatieve. Je leert nu eenmaal meer van nare ervaringen, zo legde een psycholoog mij eens uit, omdat ze je in de toekomst kunnen behoeden voor nog meer onheil. Ezel, steen. Mijn eerste herinnering heeft gek genoeg te maken met Tsjernobyl. Ik was nog klein toen de kerncentrale in de Oekraïne ontplofte, maar ik herinner me hoe mijn moeder zich zorgen maakte of we de melk wel konden drinken. Later las en hoorde ik over de golf van protesten die de ramp in Nederland veroorzaakte. Sinds ik me erin verdiepte is het voor mij duidelijk: kernenergie? Nee, bedankt!

Bij veel anderen is de herinnering aan Tsjernobyl kennelijk een stuk minder goed blijven hangen. Tot mijn verbazing is de laatste jaren sprake van een nucleaire opleving: meer kerncentrales moeten er komen, en dan meteen vijf keer zo groot als de huidige centrale in Borssele. Optimistische wetenschappers roemen de vele voordelen van kernsplijting en bagatelliseren de risico's. Is ons geheugen werkelijk zo slecht? Ik vroeg het aan twee oudgedienden.

'Het is alsof de tijd heeft stilgestaan', vertelt stralingsdeskundige Jacob Namminga. Voor Greenpeace ging hij zowel naar Tsjernobyl (in 2004) als naar Fukushima om metingen te doen. 'We hebben gewoon niets geleerd in die 25 jaar. Na Tsjernobyl werd gezegd dat zo'n ramp alleen in de Sovjet-Unie kon gebeuren, daar zou de voorraad wodka belangrijker zijn dan veiligheid. Maar we zien nu dat de situatie in het technisch hoogontwikkelde Japan net zo hard uit de hand is gelopen.' Ook zijn alle andere problemen van kernenergie, zoals het kernafval waarvoor we geen oplossing hebben en het risico van kernwapens, niet minder actueel dan 25 jaar geleden.

Astrid van de Ven, al jaren vrijwilliger bij Greenpeace, ziet ook geen vooruitgang. 'In 1986 was ik een jonge moeder en wilde ik mijn zoon graag verse groenten en fruit geven. Maar niemand wist echt wat nu wel of niet radioactief besmet was. Dat vond ik toen heel eng. Nu zitten de Japanners in precies dezelfde situatie.' Ze moet er niet aan denken hoe de moeders in Japan zich voelen als ze hun kinderen naar school sturen. 'Ik weet nog goed hoe raar het was om over straat te lopen in de maand na Tsjernobyl. Je kon het niet horen, zien of ruiken, maar je wist dat er iets in de lucht hing dat je kinderen ziek kon maken. En dan zaten wij nog behoorlijk ver weg van de rampplek.' Direct na Tsjernobyl stelde de Nederlandse overheid dat er weinig aan de hand was, maar ze moest dit later nuanceren. 'Ze hadden de besmetting verkeerd ingeschat', herinnert Astrid zich. 'Hetzelfde zie je nu in Japan gebeuren.'

Astrid liep midden jaren negentig een etappe mee in de 'Walk for a nuclear free world' van Brussel naar Tsjernobyl. Ook protesteerde ze tegen de kerncentrale bij Dodewaard. Die centrale werd uiteindelijk gesloten, maar Borssele bleef open, als het aan de regering ligt zelfs tot 2033. Daar kan ze nog steeds kwaad over worden. 'Het kabinet Kok besloot in 1994 om Borssele te sluiten. Maar Balkenende legde die toezegging in 2003 gewoon naast zich neer.' Nog geen tien jaar na het besluit om Borssele open te houden, staat minister Verhagen te trappelen om toestemming te geven voor extra kerncentrales."

EN NU?

Jorien is niet de enige die zich druk maakt over kernenergie. Tienduizend mensen lieten op 16 april in Amsterdam horen hoe ze over het energiebeleid van dit kabinet denken: 'Ik heb schoon genoeg van kernenergie!' De Tweede Kamer vervolgt eind mei haar debat met minister Verhagen over een nieuwe kerncentrale. Als het aan Verhagen ligt, komt zo'n centrale er zeker. En de lessen van Fukushima dan? 'Nemen we mee', is de weinig geruststellende reactie van Verhagen.

Op de dag dat GPM02 naar de drukker ging, hadden ruim 83.000 mensen de petitie 'Schoon genoeg van kernenergie' ondertekend. U kunt uw stem nog steeds laten horen! Teken snel op www.schoongenoegvankernenergie.nl.

WAAROM GEEN KERNENERGIE?

! Het risico van een kernramp. Als het misgaat, komt de gezondheid van grote groepen mensen in gevaar en kan een enorm gebied voorgoed onbewoonbaar worden.
! Kernafval blijft 240.000 jaar gevaarlijk voor mens en milieu. Er is geen oplossing voor dit afval.
! Door het gebruik van uranium in kerncentrales ontstaat plutonium, een van de giftigste stoffen ter wereld en een grondstof voor kernbommen.
! Kernenergie is onbetaalbaar zonder overheidssteun voor het transport en beheer van kernafval, de beveiliging en de onverzekerbare schade na een ramp.
! Elke investering in kernenergie staat investeringen in schone energie in de weg. Terwijl het de hoogste tijd is om de overstap naar schoon te maken.

KERNENERGIE? NERGENS VOOR NODIG!

Onze mobieltjes, televisies en computers hebben stroom nodig. Sommigen zien kernenergie als schoon alternatief voor kolencentrales. Zij nemen de risico's van kernenergie voor lief uit angst 'dat het licht uitgaat'. We kunnen echter heel goed zonder kernenergie! Het aandeel kernenergie in Nederland is maar 6 procent en dat kan prima worden opgevangen door de gascentrales die we al hebben. Extra kerncentrales zijn helemaal overbodig: het afgelopen jaar exporteerde Nederland zelfs energie. De capaciteit groeit zo hard dat we in 2020 genoeg hebben aan gascentrales en schone energiebronnen om in onze energiebehoefte te voorzien.

PIONIER OP DE M²

www.makkelijkemoestuin.com: waarom de website van student game design Jelle Miedema (17) zo heet, wordt in de praktijk al snel duidelijk. Wie zijn eenvoudige stappenplan volgt, trekt deze zomer nog de lekkerste - onbespoten! - sla, radijsjes, sugarsnaps of courgettes uit een moestuin van slechts een ruime vierkante meter.

>

ZIJN EERSTE EXPERIMENT in de volle Groningse grond leverde vier radijsjes op en een verschrikkelijk zuur tomaatje. Een ontmoedigend resultaat, maar toch bleven zijn handen jeuken. Want Jelle vindt planten nu eenmaal leuk. Zijn moeder bracht uitkomst. 'Ik was 14 jaar toen ik het boek 'Square Foot Gardening' van Mel Bartholomew kreeg. Hij had een nieuwe moestuinmethode bedacht die succes zowat garandeerde.' Niet overtuigd, maar wel nieuwsgierig knutselde Jelle van restmaterialen een vierkante houten bak, vulde die met het speciale grondmengsel en zaadjes, en ging vervolgens over tot de orde van de dag: computerspelletjes spelen en skaten. Tot zijn stomme verbazing groeide en bloeide zijn mini-moestuin in een razend tempo.

LEKKER EN EENVOUDIG

Jelle: 'Het was ongelooflijk! Ik heb geen groene vingers en ben behoorlijk lui, maar toch aten we al snel mijn zelfgekweekte, gifvrije groenten. En lekker dat die zijn!' Geïnspireerd schreef hij een eenvoudig plan waarmee iedereen stap voor stap een makkelijke en milieuvriendelijke moestuin kan maken, en zette dat online: www.makkelijkemoestuin.com. Al snel kwamen de reacties en vragen overal vandaan. 'Over composteren, turfmolm, mislukte frambozenstruiken... Ik probeer altijd antwoord te geven', vertelt Jelle. 'Maar soms weet ik het ook niet, want ik ben echt geen expert.' Bovendien blijft hij natuurlijk een 17-jarige die ook wil gitaarspelen, skaten en uitgaan met vrienden.

PLATTE DAKEN

En de moestuin verzorgen dan? 'Ja, dat ook. Maar de vier bakken die ik nu heb, kosten me maar een uurtje per week,' legt Jelle relaxed uit. 'Dat was ook het idee van Bartholomew: iedereen kan gemakkelijk, goedkoop en met veel plezier onbespoten groenten telen. Misschien is het wat hoog gegrepen, maar het zou zelfs honger de wereld uit kunnen helpen. In het straatarme Haïti bijvoorbeeld hebben ze dit soort moestuintjes op de platte daken. Zo voorkomen ze meteen dat de oogst wordt opgegeten door loslopende geiten. Geweldig slim, toch?'

STROOPWAFELS EN MALEISISCHE BOSSEN

De tropische regenwouden van Maleisië zijn minder bekend dan die van Indonesië, maar ook deze bossen worden in snel tempo gekapt. Net als in het buurland is de aanleg van palmolieplantages een belangrijke aanjager van de Maleisische ontbossing. Nederland importeert veel hout uit deze bossen en dreigt daar nu zelfs het stempel 'duurzaam' op te zetten. Twee Maleisiërs kwamen op uitnodiging van Greenpeace vertellen wat dit voor hun bossen en hun levens betekent.

>

Kijktips:
De beelden die Nora in Maleisië maakte, zijn te bekijken op www.greenpeace.nl/maleisie.

Ook in Indonesië verdwijnt veel bos. Voor het nieuwe tv-programma 'Reisadvies Negatief' bezocht presentator Sander de Kramer samen met Greenpeace een uniek stuk regenwoud, dat wordt bedreigd door de papierindustrie. Zondag 12 juni om 19.30 uur op Nederland 3.

AARZELEND HAALT RIZUAN TEMPEK een stroopwafel uit de verpakking, als GPM hem spreekt over het omstreden houtkeurmerk. Verder komt hij nog even niet. Eerst wil hij zijn verhaal vertellen: 'Voor ons voedsel zijn wij afhankelijk van de bossen. We hebben er altijd gewoond, maar telkens worden we weggejaagd en gedwongen te verhuizen. Op onze voorouderlijke gebieden staan nu palmolieplantages en andere bedrijven, zoals varkensboerderijen. Ook ons nieuwe leefgebied is ons zonder overleg weer afgenomen voor de aanleg van een plantage. We werden zelfs afgesloten van onze enige zoetwaterbron.'

ORANG ASLI

Rizuan behoort tot de Orang Asli, dat letterlijk 'oorspronkelijke bewoners' betekent. Ze leven in en met het tropisch regenwoud, en wisten tot nu toe hun eigen taal, cultuur, geloof en identiteit te behouden. Rizuan is in Nederland voor een hoorzitting van de Tweede Kamer, waar het omstreden Maleisische houtkeurmerk MTCS ter discussie staat. Een meerderheid in de Kamer voorkwam tot nu toe dat dit hout het predicaat 'duurzaam' kreeg. Staatssecretaris Atsma van Milieu wil het keurmerk wél als duurzaam erkennen. Als dat gebeurt zijn de consequenties groot: overheidsinstellingen mogen het hout dan onbeperkt inkopen en Nederland wordt een nog aantrekkelijker afzetmarkt voor MTCS.

MTCS IS NIET DUURZAAM

Voor Rizuan is MTCS allesbehalve duurzaam. 'De VN-Verklaring van de Rechten van de Inheemse Volken zegt: elk bedrijf dat iets in het gebied van oorspronkelijke bewoners wil ontwikkelen, moet dit volk raadplegen en haar vooraf om toestemming vragen. Maar de beheerders van de bossen met het MTCS-keurmerk kwamen ons dorp binnen en kondigden simpelweg aan dat ze in ons gebied gingen kappen. Ik hoor het ook van andere stammen. Soms worden zelfs hun traditionele begraafplaatsen en fruitbomen vernietigd. Of ze moeten opeens gaan betalen voor de bosproducten die ze van oudsher oogstten. De MTCS-vertegenwoordigers hebben onze gronden gewoon aan een houtkapbedrijf gegeven. En die houtkappers hoeven ons volgens het MTCS niet eens te compenseren voor de geleden schade.'

BIODIVERSITEIT

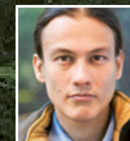
Ook de biodiversiteit heeft behoorlijk te lijden onder de houtkap in Maleisië. Lim Teck Wyn is technisch directeur van een wetenschappelijk onderzoeks- en adviesbureau voor duurzaam bosbeheer. Teck: '60 procent van de bossen in mijn land bestaat nog, maar ze verdwijnen wel in rap tempo. Door deze houtkap is een flink aantal Maleisische planten- en diersoorten al uitgestorven. Op de kaalgekapte gronden verrijzen palmolie- en rubberplantages, wegen en andere projecten. De plantage-eigenaren verdienen vaak dubbel aan deze ontbossing: eerst verkopen ze het hout en dan planten ze hun oliepalmen. Veel van het gekapte hout, vooral meranti, belandt op de Nederlandse markt.'

HOORZITTING

Op 2 februari zaten Rizuan en Teck in de Tweede Kamer voor de hoorzitting die zo belangrijk is voor het lot van de Orang Asli en het behoud van de Maleisische bossen. Ze maakten met hun verhaal duidelijk dat MTCS niet de Nederlandse markt op mag als duurzaam hout. Dat Atsma zijn poot stijf houdt, vindt Nora van der Hoeven, campagneleider bossen bij Greenpeace, onbegrijpelijk. Zeker nadat zij ooggetuige was van de werkelijke situatie in Maleisië en dit op film vastlegde. Teck: 'Nederland is met een jaarlijkse import van zo'n 220.000 m^3 een grote speler op de markt van Maleisisch hout. Daarom is de druk van Nederland heel belangrijk om de situatie in Maleisië te verbeteren. Nederland moet een duidelijke boodschap afgeven aan de houtbedrijven die in Maleisië de tropische regenwouden kappen: we willen alleen duurzaam hout.'

Als het gesprek ten einde loopt, ligt op tafel een lege stroopwafelverpakking. Bijna onopgemerkt heeft Rizuan tijdens het interview alle stroopwafels opgegeten. Stroopwafels met palmolie waarvoor hopelijk geen Maleisisch bos is gekapt.

De verklaringen van Rizuan en Teck hebben deels hun vruchten afgeworpen. De Tweede Kamer heeft het overleg met staatssecretaris Atsma over MTCS opgeschort, in afwachting van nader onderzoek. Inmiddels is ook het beroep uitgesteld dat MTCC (de organisatie die het MTCS-keurmerk afgeeft) aantekende tegen het eindoordeel van de Nederlandse toetsingscommissie. Omdat dit op verzoek van MTCC zelf gebeurt, lijkt het onwaarschijnlijk dat Atsma een goedkeuring doordrukt. Zijn argument dat MTCC te lang op een beslissing moet wachten, is onhoudbaar nu de Maleisische organisatie zelf voor vertraging zorgt. Greenpeace blijft samen met andere organisaties druk uitoefenen op de staatssecretaris.

LIM TECK WYN
RIZUAN TEMPEK WILDE NIET OP DE FOTO UIT ANGST VOOR REPRESAILLES IN MALEISIE

NEDERLANDS INKOOPBELEID

In 2008 besloot de Nederlandse overheid dat ze binnen twee jaar op rijksniveau alleen nog duurzaam hout zou inkopen. Daarvoor stelde ze een reeks criteria op. Zo moet hout op een verantwoorde manier worden geoogst en mag het gebruik van bosproducten het voortbestaan van het woud niet in gevaar brengen. Ook respect voor de rechten van de lokale bevolking is een belangrijk criterium voor duurzaam bosbeheer. Een onafhankelijke toetsingscommissie (TPAC) beoordeelt welk hout aan deze criteria voldoet. Over het MTCS-keurmerk formuleerde de commissie een duidelijk eindoordeel: dit voldoet niet aan de Nederlandse inkoopcriteria. Toch wil staatssecretaris Atsma het omstreden keurmerk als duurzaam erkennen.

ZIJ INSPIREREN SYLVIA BORREN

naam Sylvia Borren
leeftijd 60
is directeur Greenpeace Nederland en daarnaast covoorzitter van de Global Call to Action against Poverty en van de Worldconnectors
was (onder andere) organisatieadviseur bij De Beuk, directeur van Oxfam Novib, bestuurslid van het COC, lid van de Raad voor het Jeugdbeleid en van de Adviescommissie Internationale Vraagstukken

Sylvia woonde vanaf haar twaalfde in Nieuw-Zeeland en keerde na twee universitaire studies terug naar Nederland. Volg Sylvia op Twitter: @Sylviaborren

Sylvia Borren is op 15 februari begonnen als directeur van Greenpeace. Ze stelt zich in deze GPM aan u voor. We vroegen haar zes mensen aan te wijzen die haar hebben gemaakt tot wie ze is en die haar inspireren. Kiezen viel niet mee, maar het is gelukt.
>

Khoroi de Geus

Khoroi de Geus was acht jaar tijdens de VN-Klimaatconferentie in Kopenhagen toen ze haar ouders vroeg: 'Als de regeringen daar nou geen afspraak maken, leef ik dan minder lang?' Wij vroegen het samen aan politici in de milieutrein die toen door Nederland reed. Khoroi vond dat ze lange en onduidelijke antwoorden kreeg, en zei vorig weekend onder het paardrijden tegen me: 'Er is nog steeds geen deal.' Ze komt met haar ouders in Afrika en weet van honger en klimaatverandering. Khoroi leest, denkt na en kan goed praten over haar gevoelens. Ze begint ons als volwassenen soms 'stom' te vinden. Daar heeft ze af en toe wel gelijk in.

Hugh Wilson

Hugh Wilson is een botanicus met meer dan vijftien boeken op zijn naam. Prachtige tekeningen en beschrijvingen van planten heeft hij gemaakt. Hugh beheert natuurgebied Hinewai in Nieuw-Zeeland. Sinds 1987 is daar 1.200 hectare weiland weer *native bush* geworden. Zonder aanplant. Hij leerde mij hoe de natuur zich razendsnel herstelt. Hinewai is nu een paradijs voor vogels. Schapen en opossums zijn er niet welkom, net zo min als auto's of mountainbikes. Natuurliefhebbers wel. Ik compenseer bij Hugh de CO_2-uitstoot van mijn vliegreizen. Hugh zegt altijd: 'Kijk naar Hinewai... Hoe staat het met de rest van de wereld, Sylvia? Daar zou jij toch voor zorgen?'

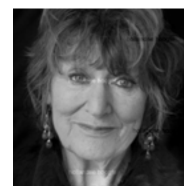
Lysa John

Lysa John leidde in India het netwerk Wada na Todo ('Houd je aan je beloften'). Met de jongerencampagne 'Nine is mine' (9 procent van de overheidsbegroting is nodig voor onderwijs en gezondheidszorg) kregen ze voor elkaar dat ze de regering kunnen adviseren. Lysa is 34 en inmiddels campagneleider van de Global Call to Action against Poverty. In 2009 deden 173 miljoen mensen in 120 landen mee aan manifestaties rond Wereldarmoededag. Lysa regelde wereldwijde steun voor het manifest 'The World We Want 2015', voorafgaand aan de VN-Millenniumdoelentop. Ze sprak met Ban ki Moon, de VN-secretaris-generaal. Lysa, daar zullen we nog meer van horen.

Sayida Vanenburg

Sayida Vanenburg is een van de jonge Worldconnectors uit het zakenleven. Worldconnectors zijn maatschappelijke en religieuze leiders, mensen uit het bedrijfsleven en de media, (voormalige) politici en wetenschappers, en een vrij grote groep jongeren. Samen zoeken we nieuwe antwoorden op vraagstukken rond milieu, gender en diversiteit, honger in de wereld... We hebben een buddysysteem bij de Wordconnectors en Sayida is een van mijn maatjes. Ze is adviseur duurzaamheid bij een groot bedrijf, werkt als vrijwilliger met jongeren én ze maakt prachtige foto's. Mijn generatie bracht de wereld competitie, snelle winst en milieuvernietiging. Sayida wil anders werken en leven. Daar kunnen we uren over doorpraten.

Hedy d'Ancona

Hedy d'Ancona staat voor rechtvaardigheid: de rechten van vrouwen, migranten en vluchtelingen, seksuele minderheden. In haar politieke loopbaan kreeg Hedy zaken voor elkaar door verbindingen te maken over de grenzen van de partijpolitiek heen. In de Tweede Kamer, als minister en in het Europees Parlement. Ze bleef en blijft altijd maatschappelijk actief. Hedy was mijn voorzitter toen ik directeur was bij Oxfam Novib. Ze zit nog steeds allerlei culturele en mediaactiviteiten voor, zoals 'Movies that matter'. Ik kwam haar laatst weer tegen op een demonstratie tegen het criminaliseren van vrouwelijke vluchtelingen. Zij is mijn lichtend voorbeeld: eindeloze energie, ze geeft nooit op... En wát een humor.

Kumi Naidoo

Kumi Naidoo werd geboren als een 'so-called Asian' in Zuid-Afrika. Vanaf zijn vijftiende streed hij tegen apartheid, moest vluchten en studeerde in Engeland. Toen Mandela vrijkwam, ging Kumi niet in de politiek: de alfabetisering van vrouwen en jongeren vond hij belangrijker. Later leidde hij Civicus, dat zich wereldwijd inzet voor het recht van burgers om zich vrij te organiseren. Kumi startte de Global Call to Action against Poverty en betrok mij daarin. Hij organiseerde samen met bisschop Tutu een kettinghongerstaking uit solidariteit met de mensen in Zimbabwe die lijden onder het bewind van Mugabe. Kumi is nu directeur van Greenpeace International, dus werken we samen aan een schone en eerlijke wereld.

KOMT U AAN BOORD VAN DE RAINBOW WARRIOR III?

Word vriend van ons nieuwe schip en maak kans op een bezichtiging.

In Bremen wordt hard gebouwd aan de nieuwe Rainbow Warrior. Eind dit jaar rolt het Greenpeace-vlaggenschip van de kade, klaar om in actie te komen voor het milieu. Kapitein Mike Fincken zal het groene, milieuvriendelijke schip over de zeeën en oceanen leiden. Maar voordat de Rainbow Warrior III zijn zeilen hijst, krijgt u de kans het te bezichtigen. Want Mike zoekt vrienden voor onze nieuwe trots.
>

© Dykstra&partners

© Christian Åslund

MIKE FINCKEN: 'De *Rainbow Warrior* en zijn opvolger de *Rainbow Warrior II* hebben een lange en bewogen geschiedenis. Acties in alle uithoeken van de wereld, inbeslagname door autoriteiten en natuurlijk de brute bomaanslag op de *Rainbow Warrior* door de Franse geheime dienst. Voor veel acties was het cruciaal dat we ter plekke waren met ons actieschip. Dankzij de *Rainbow Warrior* konden we een einde maken aan de nucleaire testen in de Stille Oceaan, verwoestende vismethoden stoppen en het transport van illegaal hout uit de Amazone tegenhouden. De *Rainbow Warrior II* is inmiddels 52 jaar en hard aan vervanging toe. Daarom bouwen we nu een nieuw schip: snel, energiezuinig en varend op windkracht. Dit actieschip zal ons naar slecht bereikbare plekken brengen waar Greenpeace kan getuigen van het geweld dat de natuur wordt aangedaan. Met de nieuwste technische faciliteiten aan boord kunnen we in enkele minuten schokkende beelden naar media over de hele wereld sturen. Dat is ontzettend belangrijk in de campagnes die we voeren.'

'We hadden dit schip niet kunnen bouwen zonder uw hulp als donateur en daarvoor wil ik u graag bedanken. Wilt u kans maken op een bezichtiging van onze nieuwe trots? Word dan vriend van de *Rainbow Warrior* op www.rainbow-warrior-3.nl en wie weet leid ik u eind dit jaar rond op dit prachtige, milieuvriendelijke actieschip.'

Tussen stengel en blad

Plakkerige handjes, zes oogleden en toch een echte latina-beauty. Dat is de roodoogboomkikker die in Midden- en Zuid-Amerika woont.

Overdag schuilt ze op een blad. Roerloos keert ze in zichzelf en verstopt al haar schoonheid voor hongerige ogen. Als de avond valt, wordt het beest in haar wakker en gaat ze op pad. Maar net als elk beroemd model, maakt ook zij wel eens een uitglijer. Deze fotograaf was daar getuige van.

© Steve Winter / National Geographic Stock

© Pedro Armestre

KERNCENTRALE VANDELLÒS, SPANJE
8 APRIL 2011

De kernramp in Japan herinnert de wereld ruw aan de onbeheersbare risico's van kernenergie. Massaal komen mensen op de been om te protesteren tegen deze gevaarlijke en overbodige energiebron. In Spanje projecteert Greenpeace een afbeelding, geïnspireerd door 'De Schreeuw' van Edvard Munch, op zes kerncentrales. Dezelfde nucleaire 'schreeuw' was te zien op de kerncentrale Borssele én op de betonnen sarcofaag over de restanten van Tsjernobyl.
Een schreeuw richting de politiek om mens en milieu niet bloot te stellen aan risico's op kernrampen, maar nú te kiezen voor schone energie.

Colofon

© Mei 2011
Stichting Greenpeace Nederland

GPM verschijnt minimaal 3 keer per jaar en wordt toegestuurd aan donateurs
ISSN: 0166-4506

Postadres: Postbus 3946,
1001 AS Amsterdam

Bezoekadres: Jollemanhof 15-17,
1019 GW Amsterdam

Voor administratieve vragen:
Service desk: 0800 422 33 44 (gratis)
of www.greenpeace.nl/contact

Rekeningnummer: 44

Opmerkingen en suggesties over de inhoud van **GPM** kunt u sturen naar redactie@greenpeace.nl

Voor blinden en slechtzienden is een digitale of gesproken versie van **GPM** beschikbaar via Dedicon (0486 486 486 of info@dedicon.nl)

GPM is gedrukt op 100 procent hergebruikt en chloorvrij gebleekt papier

Volg Greenpeace op
www.greenpeace.nl

Twitter:
@GreenpeaceNL

Facebook:
Greenpeace Nederland

Meld u aan voor onze actiemails via
www.greenpeace.nl/ikdoemee

